

УДК 32(477):061.1ЄС

DOI <https://doi.org/10.32782/2312-1815/2025-22-8>

Ольга Віннічук

ORCID: 0000-0002-8758-5798

Тетяна Сулятицька

ORCID: 0000-0002-2100-5412

ЄВРОПЕЙСЬКА ІНТЕГРАЦІЯ ЯК КЛЮЧОВА ІДЕЯ В УКРАЇНСЬКІЙ ПОЛІТИЧНІЙ ДУМЦІ: КРІЗЬ ПРИЗМУ СТОЛІТЬ

У статті здійснено комплексний політологічний аналіз європейської інтеграції як ідейного концепту в українській політичній думці. Розкрито історичні витоки європейської орієнтації України, від ранньомодерного періоду й національного відродження XIX століття до сучасного етапу розвитку незалежної української держави. Особливу увагу приділено формуванню європейської ідеї в працях українських мислителів, а також трансформації її змісту в умовах державної незалежності, демократичних перетворень і зовнішніх безпекових викликів.

Доведено, що європейська інтеграція в українській політичній думці постає не лише як зовнішньополітичний курс, а як цивілізаційний вибір, оснований на цінностях демократії, прав людини, верховенства права й національного суверенітету. Проаналізовано еволюцію ставлення європейських політичних інституцій та інтелектуальних кіл до України, а також роль європейської солідарності в процесі становлення сучасної української політичної ідентичності. Обґрунтовано тезу, що в умовах російської агресії ідея європейської інтеграції набула для України особливого значення й стала фундаментальним елементом сучасної політичної думки.

Ключові слова: європейська інтеграція, європейська ідентичність, державність, демократія, Європейський Союз.

Вступ. Європейська інтеграція є однією з визначальних ідей, що формують українську політичну думку впродовж тривалого історичного розвитку. Вона постає не лише як інструмент зовнішньої політики, а як концептуальний вимір осмислення місця України в європейському цивілізаційному просторі. Для української політичної традиції ідея Європи завжди була пов'язана з прагненням до свободи, правової держави й подолання імперських форм залежності.

Актуальність дослідження зумовлена потребою осмислення європейської інтеграції як стрижневої ідеї сучасної української політичної думки в умовах трансформації міжнародного порядку та повномасштабної війни. Сучасний етап розвитку України актуалізує необхідність наукового аналізу не лише політичних процесів, а й ідейних засад, що визначають стратегічний вибір держави.

Метою дослідження є виявлення особливостей формування й еволюції ідеї європейської інтеграції в українській політичній думці в історичному вимірі та в період незалежності української держави.

Матеріал і методи дослідження. Методологічною базою дослідження є історико-ретроспективний аналіз, що дає змогу простежити розвиток європейської ідеї в українській політичній традиції; контент-аналіз нормативно-правових актів, стратегічних документів;

© О. Віннічук, Т. Сулятицька, 2025

Стаття поширюється на умовах ліцензії CC BY 4.0

системний метод, який сприяв упорядкуванню наукових досліджень про модернізацію політичної думки щодо розвитку європеїзму як світогляду на теренах Української держави.

Результати та обговорення. Ідея європейської інтеграції в українській політичній думці має глибоке історичне підґрунтя, яке формується в контексті належності українських земель до європейського цивілізаційного простору. Уже в період Київської Русі простежується активна взаємодія з європейськими державами, що проявлялася в династичних шлюбах, правових запозиченнях і включенні до загальнохристиянського культурного простору. Саме ця включеність, на думку сучасних дослідників, заклала підвалини для формування уявлення про Україну як невід'ємну частину Європи [13].

Подальший розвиток української політичної думки в ранньомодерний період відбувся в умовах перебування українських земель у складі європейських державних утворень, що сприяло збереженню зв'язків із західноєвропейською політичною та правовою традицією. Козацька державність сприймалася сучасниками як частина європейського політичного світу, що функціонувала на основі виборності, договірних відносин та обмеження влади, характерних для європейського політичного мислення того часу.

Українські землі були найменш захищеною ділянкою християнського прикордоння Європи внаслідок занедбання урядами держав-метрополій справи їх оборони. Українське населення було залишене зі своїми проблемами й мало шукати шляхи створення власних недержавних збройних сил, серед яких поступово основне місце посіло українське козацтво [10]. Це створювало передумови для формування в українській політичній думці уявлення про Європу як простір політичної свободи та самоврядування.

У XIX столітті, в умовах бездержавності, ідея Європи набула чітко вираженого політичного й ідеологічного змісту. Представники українського національного руху розглядали європейський шлях розвитку як альтернативу імперському домінуванню та деспотизму. М. Драгоманов одним із перших системно обґрунтував необхідність орієнтації України на європейські цінності свободи, федералізму й місцевого самоврядування, розглядаючи Європу як простір політичної модернізації [2, с. 149–151].

М. Драгоманов був упевнений, що лише європейські дороговкази можуть стати саме тією рятівною «ниткою Аріадни», котра врешті-решт дасть змогу уторувати шлях до загального, вселюдського поступу й звільнити українців з полону імперського рабства та пітьми [11]. Для нього європейська інтеграція була насамперед ідейним вибором, що передбачав утвердження громадянських прав і демократичних інститутів.

Подібні ідеї розвивав І. Франко, який наголошував на необхідності включення українського народу до загальноєвропейського процесу соціального та політичного прогресу. Європейська цивілізація в його працях постає як середовище, у якому можливий розвиток національної культури й політичної самосвідомості.

«Якщо ми хочемо до Європи, то символом європейського виміру української ідентичності є Франко», – наголошував український історик Ярослав Грицак [5, с. 123]. І. Франко був справжнім європеїзатором української політичної думки та модернізатором. Він уважав, що розвиток України полягає передусім у соціально-економічних реформах. У працях І. Франка Українська держава постає як складова європейського цивілізаційного простору, орієнтована на засвоєння й утвердження європейських соціально-політичних і культурних цінностей. Цивілізаційний поступ України, на його думку, пов'язаний із європейським, з поступом усього людства: «Поступ цілої людськості – се величезна і дуже складна машина. Вона порушується силою, на яку складаються тілесні й духові сили всіх людей на світ; ані одному чоловікові, хоч який би він був сильний та здібний, ані одній якійсь громаді годі запанувати над рухом тої машини, годі керувати нею» [4]. Водночас мислитель наголошував на суперечливому становищі українських земель, які перебували під

тиском Російської імперії, що, на його переконання, стримувало модернізаційні процеси та суспільний розвиток [15].

Таким чином, у другій половині XIX століття європейська інтеграція в українській політичній думці поступово формується як ціннісна альтернатива імперському порядку.

Вагомий внесок у формування ідеї європейської належності України зробив М. Грушевський, який послідовно обґрунтовував історичну та культурну спорідненість України з Європою. Він розглядав українську державність як необхідну умову повноцінної участі України в європейському політичному просторі й наголошував на важливості демократичних форм правління [6, с. 41–45].

Учений обґрунтовував необхідність відновлення та поглиблення зв'язків України із західним світом, наголошуючи на важливості засвоєння європейського інтелектуального досвіду, культурних надбань, соціальних практик і принципів суспільної організації. Водночас він послідовно застерігав від механічного копіювання західноєвропейських моделей розвитку, підкреслюючи, що орієнтація на Захід не повинна переростати в нову форму політичної чи культурної залежності. У цьому контексті Європа постає не лише як географічний напрям, а як нормативна модель політичного розвитку.

У міжвоєнний період ідея європейської інтеграції зберігалася переважно в еміграційній українській політичній думці. В умовах втрати державності Європа сприймалася як потенційний гарант відновлення української незалежності та як простір, у межах якого можливе збереження й розвиток національної політичної традиції [1, с. 87–90]. Водночас ставлення європейських держав до українського питання залишалося суперечливим, що зумовлювалося складною геополітичною ситуацією міжвоєнної Європи.

Модернізаційні процеси в змісті європейської ідеї в українській політичній думці відбулися після проголошення незалежності України в 1991 році. У цей період європейська інтеграція перестає бути виключно ідейною орієнтацією, набуває статусу реального політичного курсу. У державному та науковому дискурсі вона починає розглядатися як стратегічний напрям розвитку, що охоплює політичні, економічні та правові трансформації.

Формування договірно-правової бази відносин між Україною та Європейським Союзом розпочалося з укладення Угоди про партнерство і співробітництво, підписаної 14 червня 1994 р. й такої, що набула чинності 1 березня 1998 р. Цей документ став першим комплексним нормативним актом, який інституціоналізував співпрацю України з ЄС і засвідчив перехід двосторонніх відносин на якісно новий рівень. Угода визначила рамки розвитку політичного діалогу, економічного співробітництва та створила умови для підтримки демократичних трансформацій в Україні, зокрема у сферах верховенства права та захисту прав людини [7, с. 68].

Подальше концептуальне оформлення європейського вектору зовнішньої політики України здійснено в Стратегії інтеграції України до Європейського Союзу, затвердженій Указом Президента України від 11 червня 1998 р. У цьому документі систематизовано основні принципи й напрями співробітництва з ЄС, що охоплювали адаптацію національного законодавства до *acquis communautaire*, поглиблення економічної інтеграції та розвитку торговельних відносин, утвердження стандартів прав людини, участь України у формуванні загальноєвропейського безпекового простору, зміцнення демократичних інститутів, а також розвиток соціальної, культурно-освітньої й науково-технічної співпраці. Окрему увагу було приділено регіональній і галузевій інтеграції [7, с. 68–70]. Хоча зазначена Стратегія протягом тривалого часу виконувала роль програмного орієнтира євроінтеграційної політики України, її чинність припинена у 2015 р.

Події Помаранчевої революції 2004 р. та Революції Гідності 2013–2014 рр. стали переломними моментами в еволюції європейської ідеї. Саме в цей період європейська інтеграція

остаточно закріплюється в масовій політичній свідомості як символ демократичного й цивілізаційного вибору України. Європейські держави підтримали прагнення українського народу до демократичних перетворень, що стало важливим чинником легітимації європейського курсу України.

Новий етап у розвитку відносин між Україною та Європейським Союзом пов'язаний з укладенням Угоди про асоціацію, що стало ключовою подією в процесі політичної асоціації та економічної інтеграції України з ЄС. Процес підписання Угоди відбувався у два етапи. 21 березня 2014 р. під час Позачергового саміту Україна-ЄС було підписано її політичну частину, яка включала преамбулу, загальні принципи, положення щодо політичного діалогу, реформ, зовнішньої та безпекової політики, а також інституційні й прикінцеві положення. Під час саміту українська сторона також задекларувала готовність виконати зобов'язання щодо ратифікації Римського статуту Міжнародного кримінального суду після внесення відповідних змін до Конституції України. 27 червня 2014 р. на засіданні Ради Європейського Союзу була підписана економічна частина Угоди, що заклала правові підвалини для створення поглибленої та всеосяжної зони вільної торгівлі між Україною та ЄС [3].

Надалі, особливо після початку російської агресії у 2014 р., європейська інтеграція в українській політичній думці набула безпекового виміру. Вона почала розглядатися як інструмент захисту державного суверенітету та як спосіб протидії неоімперським практикам. У цьому контексті Європа постає як простір солідарності, колективної безпеки й спільної відповідальності.

Аналітикиня Фонду «Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва» М. Золкіна в емпіричному дослідженні «Європейська інтеграція як потенціал для консолідації українського суспільства» здійснила аналіз громадської думки українців щодо належності до європейського простору. З урахуванням актуальних суспільних настроїв щодо європейської інтеграції та змін у цій сфері вдалося сформулювати низку узагальнених висновків.

По-перше, європейську інтеграцію в українському політичному дискурсі доцільно розглядати насамперед як складову внутрішньої політики, спрямовану на реалізацію системних реформ, а не виключно як зовнішньополітичний пріоритет. Ідеться про комплекс перетворень, актуальних для всіх регіонів України, незалежно від їхніх соціально-економічних чи культурних особливостей. Водночас ефективність реформ значною мірою залежить від якості їх інформаційного супроводу, який має бути послідовним, доступним і зорієнтованим на різні групи населення. Особливої уваги потребують регіони Півдня та Сходу України, де зберігається потенціал для розширення підтримки євроінтеграційного курсу серед громадян, які досі не визначилися зі своїми зовнішньополітичними орієнтаціями.

По-друге, регіональна диференціація в ставленні до зовнішньополітичних пріоритетів продовжує залишатися характерною рисою українського суспільства, однак її конфігурація зазнала істотних змін. Прихильність мешканців Донецької області до європейського вектору розвитку української держави була завжди нижчою, ніж у південних і східних регіонах, до початку російської агресії. Попри це, можливість конструктивного діалогу з населенням Донбасу зберігалася за умови його орієнтації на конкретні соціально-економічні проблеми регіону.

По-третє, незважаючи на позитивну динаміку в процесах самоідентифікації та зростання кількості громадян, які ототожнюють себе з європейським культурно-політичним простором, формування європейської ідентичності залишається тривалим і поступовим процесом. Зміни у світоглядних орієнтаціях відбуваються значно повільніше, ніж інституційні трансформації, що зумовлює необхідність довгострокової стратегії у сфері євроінтеграційної політики [9]. Таким чином, в Україні сформувалися реальні можливості для консолідації суспільства навколо європейської перспективи, ефективне використання яких може стати визначальним чинником подальшого розвитку держави.

У 2019 р. європейська інтеграція як стратегічний політичний курс України, кінцевою метою якого є досягнення відповідності визначеним критеріям членства та вступ до Європейського Союзу, набула конституційного закріплення. Унесення відповідних змін до Основного Закону засвідчило інституціоналізацію євроінтеграційного вибору держави та надало йому статусу довгострокового національного пріоритету. У цьому контексті важливу роль відіграли як інформаційні кампанії, активізація громадянського суспільства, так і реалізація положень Угоди про асоціацію між Україною, з одного боку, і Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами – з іншого, що отримало належне політико-правове визнання.

У 2021 р. європейська інтеграція залишалася безальтернативним напрямом розвитку української держави, що не потребував формування конкуруючих геополітичних стратегій [12, с. 109].

Подальший поступ України на європейському інтеграційному шляху підтверджений рішенням Європейської Ради від 23 червня 2022 р. про надання Україні статусу країни-кандидата на вступ до Європейського Союзу. Це рішення стало важливим політичним сигналом підтримки України з боку ЄС і засвідчило визнання її європейської перспективи в умовах докорінної трансформації безпекового середовища в Європі.

На сучасному етапі Україна послідовно реалізує євроінтеграційний порядок денний шляхом імплементації положень Угоди про асоціацію, гармонізації національного законодавства з правом Європейського Союзу, поглиблення торговельно-економічних відносин і секторальної інтеграції до внутрішнього ринку ЄС. Важливим напрямом співпраці залишається участь України в європейських програмах та ініціативах. У результаті здійснення системних реформ навіть за умов повномасштабної війни Україна досягла суттєвого прогресу у взаємодії з ЄС, зокрема шляхом отримання так званих «безвізових режимів» у ключових сферах – енергетичній, транспортній, митній, економічній і цифровій, що свідчить про поступове наближення держави до європейських стандартів і практик [8].

Повномасштабна війна проти України радикально посилила значення європейської інтеграції як ідеї. У сучасній українській політичній думці вона інтерпретується як форма цивілізаційного самозахисту та як стратегія виживання держави. Надання Україні статусу кандидата на вступ до Європейського Союзу стало символічним підтвердженням історичної належності України до європейського політичного простору й засвідчило новий рівень прихильності Європи до українського державницького проєкту. Етап розвитку України з 2024 р. характеризувався унікальним поєднанням двох чинників: наявності політичної волі з боку державного керівництва та зростання громадської підтримки європейського курсу.

Висновки. Таким чином, європейська інтеграція в українській політичній думці еволюціонувала від історико-культурної ідеї до комплексної політичної концепції, що визначає стратегічний напрям розвитку держави. Її сучасне осмислення поєднує ціннісні, інституційні й безпекові аспекти, формуючи цілісну модель майбутнього України в європейському просторі.

Перспективними напрямками подальших наукових досліджень варто відзначити поглиблений аналіз трансформації європейської ідеї в українській політичній думці в умовах повномасштабної війни та післявоєнного відновлення. Особливої уваги потребує осмислення європейської інтеграції як елемента безпекової складової України й чинника формування нової системи європейської безпеки.

Література:

1. Андерсон Б. Уявлені спільноти. Міркування щодо походження й поширення націоналізму. Київ : Критика, 2001. 272 с.

2. Андрусишин Б. Структурні елементи політичної концепції Михайла Драгоманова (до 170-ї річниці від дня народження М.П. Драгоманова). *Економіка і право*. 2011. 18 серія. № 15. С. 146–157.
3. Власенко В. Правові засади співробітництва України з Європейським Союзом у процесі євроінтеграції. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 6. URL: http://lsej.org.ua/6_2024/10.pdf.
4. Гнатюк М. Іван Франко і європейський цивілізаційний вибір України. URL: <https://zbruc.eu/node/115491>.
5. Грицак Я. Пророк у своїй Вітчизні. Франко і його спільнота. Київ : Критика, 2006. 631 с.
6. Грушевський М. На порозі нової України: гадки і мрії. Київ : Друк. акц. т-ва «Петро Барський у Києві», 1918. 120 с.
7. Дір І. Євроінтеграція як пріоритет України, визначений в державних стратегіях. *Правова парадигма відновлення України: проблеми та перспективи : матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 23 лютого 2024 р.)*. Київ : Національний авіаційний університет, 2024. С. 68–70.
8. Європейська інтеграція України. Урядовий портал. URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/priorytety-uriadu/intehratsiia-do-ies>.
9. Золкіна М. Європейська інтеграція як потенціал для консолідації українського суспільства. *Громадська думка : інформаційно-аналітичне видання*. 2014. № 02(22). URL: <https://dif.org.ua/uploads/pdf/121743888644fe843193910.39226263.pdf>.
10. Леп'явко С. Великий кордон Європи як фактор становлення українського козацтва (XVI ст.). Запоріжжя : РА «Тандем-У», 2001. URL: <http://www.cossackdom.com/book/bookkordon.html>.
11. Литвин В. У пошуках європейського духу. Європеїзм як інтелектуальний і світоглядний дороговказ українських діячів імперської доби. URL: <https://www.golos.com.ua/article/342214>.
12. Марчук В. Європейська інтеграція України: політичний і безпековий виміри. *Вісник Прикарпатського університету. Серія «Політологія»*. 20214. Вип. 17. С. 106–114.
13. Плохій С. Брама Європи. Історія України від скіфських воєн до незалежності / пер. з англ. Р. Клочко. Харків, 2016. 496 с.
14. Світова гібридна війна: український фронт / за заг. ред. В.П. Горбуліна ; Національний інститут стратегічних досліджень. Київ : НІСД, 2017. 496 с.
15. Франко І. «Багно гниє між країв Європи...». URL: <https://www.i-franko.name/uk/Verses/ZVershynINyzyn/TjuremniSonety/BagnoGnyleje.html>.

References:

1. Anderson, B. (2001). *Uiaveni spilnoty. Mirkuvannia shchodo pokhodzhennia y poshyrennia natsionalizmu* [Imagined communities. Reflections on the origins and spread of nationalism]. Kyiv: Krytyka [in Ukrainian].
2. Andrusyshyn, B. (2011). *Strukturni elementy politychnoi kontseptsii Mykhaila Drahomanova (do 170-yi richnytsi vid dnia narodzhennia M.P. Drahomanova)* [Structural elements of Mykhailo Dragomanov's political concept (on the 170th anniversary of M.P. Dragomanov's birth)]. *Ekonomika i pravo – Economy and Law*, 15, 146–157 [in Ukrainian].
3. Vlasenko, V. (2024). *Pravovi zasady spivrobitnytstva Ukrainy z Yevropeiskym Soiuzom u protsesi yevrointehratsii* [The principles of Ukraine's cooperation with the European Union in the process of European integration]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal – Legal scientific electronic journal*, 6. Retrieved from: http://lsej.org.ua/6_2024/10.pdf [in Ukrainian].
4. Hnatiuk, M. *Ivan Franko i yevropeyskyi tsyvilizatsiinyi vybir Ukrainy* [Ivan Franko and Ukraine's European Civilizational Choice]. Retrieved from: <https://zbruc.eu/node/115491> [in Ukrainian].
5. Hrytsak, Ya. (2006). *Prorok u svoii Vitchyzni. Franko i yoho spilnota* [A prophet in his own land. Franko and his community]. Kyiv: Krytyka [in Ukrainian].
6. Hrushevskyi, M. (1918). *Na porozhi novoi Ukrainy: hadky i mrii* [On the threshold of a new Ukraine: thoughts and dreams]. Kyiv: Druk. akts. t-va "Petro Barskyi u Kyievi" [in Ukrainian].
7. Dir, I. (2024). *Yevrointehratsiia yak priorytet Ukrainy, vyznachenyi v derzhavnykh stratehiakh* [European integration as a priority for Ukraine, defined in state strategies]. *Pravova paradyhma vidnovlennia*

Ukrainy: problemy ta perspektyvy – The legal paradigm of Ukraine's recovery: problems and prospects: materials of the XIV International Scientific and Practical Conference, (pp. 68–70). Kyiv: Kyiv [in Ukrainian].

8. Yevropeiska intehtatsiia Ukrainy. Uriadovyi portal [European integration of Ukraine. Government portal]. Retrieved from: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/priorytety-uriadu/intehtatsiia-do-ies> [in Ukrainian].

9. Zolkina, M. (2014). Yevropeiska intehtatsiia yak potentsial dlia konsolidatsii ukrainskoho suspilstva [European integration as a potential for consolidating Ukrainian society]. *Informatsiino-analitychne vydannia "Hromadska dumka" – Information and analytical publication "Public Opinion"*, 02 (22). Retrieved from: <https://dif.org.ua/uploads/pdf/121743888644fe843193910.39226263.pdf> [in Ukrainian].

10. Lepiavko, S. (2001). Velykyi kordon Yevropy yak faktor stanovlennia ukrainskoho kozatstva (KhVI st.) [The Great Border of Europe as a factor in the formation of the Ukrainian Cossacks (16th century)]. Zaporizhzhia: RA "Tandem-U". Retrieved from: <http://www.cossackdom.com/book/bookkordon.html> [in Ukrainian].

11. Lytvyn, V. U poshukakh yevropeiskoho dukhu. Yevropeizm yak intelektualnyi i svitohliadnyi dorohovkaz ukrainskykh diiachiv imperskoi doby [In search of the European spirit. Europeanism as an intellectual and worldview guide for Ukrainian figures of the imperial era]. Retrieved from: <https://www.golos.com.ua/article/342214> [in Ukrainian].

12. Marchuk, V. (2024). Yevropeiska intehtatsiia Ukrainy: politychni i bezpekovi vymiry [European integration of Ukraine: political and security dimensions]. *Visnyk Prykarpatskoho universytetu. Seriya: Politolohiia – Bulletin of the Precarpathian University. Series: Political Science*, 17, 106–114 [in Ukrainian].

13. Plokhii, S. (2016). Brama Yevropy. Istoriia Ukrainy vid skifskykh voien do nezalezhnosti [The Gate of Europe. The History of Ukraine from the Scythian Wars to Independence]. (R. Klochko Trans). Kharkiv [in Ukrainian].

14. Horbulina, V.P. (Eds). (2017). Svitova hibrydna viina: ukrainskyi front [Global hybrid warfare: the Ukrainian front]. Kyiv: Natsionalnyi instytut stratehichnykh doslidzhen [in Ukrainian].

15. Franko, I. "Bahno hnyleie mizh kraiv Yevropy..." ["The mud rots between the edges of Europe..."] Retrieved from: <https://www.i-franko.name/uk/Verses/ZVershynINyzyn/TjuremniSonety/BagnoGnyleje.html> [in Ukrainian].

Olga Vinnichuk, Tetiana Sulyatitska. European integration as a key idea in Ukrainian political thought: through the prism of centuries

It has been proven that European integration in Ukrainian political thought is seen not only as a foreign policy course, but also as a civilizational choice based on the values of democracy, human rights, the rule of law, and national sovereignty. The evolution of the attitude of European political institutions and intellectual circles towards Ukraine, as well as the role of European solidarity in the process of forming modern Ukrainian political identity, are analyzed. The article substantiates the thesis that, in the context of Russian aggression, the idea of European integration has acquired special significance for Ukraine and has become a fundamental element of contemporary political thought.

Key words: European integration, European identity, statehood, democracy, European Union.

Відомості про авторів:

Віннічук Ольга – кандидат політичних наук, доцент кафедри політології та філософії, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка.

Сулятицька Тетяна – кандидат філософських наук, доцент кафедри політології та філософії, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка.

Надійшла 01.12.2025

Прийнята 14.12.2025

Опублікована 28.01.2026